

**Василь БАНК,**

*студент магістратури факультету  
міжнародної політики, менеджменту та бізнесу  
ДВНЗ «УжНУ»*

## **МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: ГЕОГРАФІЯ ПОШИРЕННЯ ТА МІЖНАРОДНІ МАРШРУТИ**

*Стаття присвячена висвітленню основних маршрутів стосовно торгівлі людьми. Вказані найважливіші причини, які спричиняють торгівлю «живим товаром». Висвітлюються масштаби проблематики та тенденції її розвитку.*

**Ключові слова:** торгівля людьми, транзит, країни призначення, торгівля жінками.

*Статья посвящена освещению основных маршрутов, по которым происходит торговля людьми. Указаны важнейшие причины торговли «живым товаром». Освещаются масштабы проблематики и тенденции ее развития.*

**Ключевые слова:** торговля людьми, транзит, страны назначения, торговля женщинами.

*The article is devoted to the coverage of the main routes for human trafficking. Given the major reasons that cause to trade trafficking. Trying to highlight the scale of the problems and trends of its development.*

**Keywords:** human trafficking, transit, destination countries, women trading.

**Постановка проблеми.** Необхідно зазначити, що торгівлю людьми світова спільнота включила в число основних викликів і погроз національній і міжнародній безпеці. Сьогодні велику тривогу викликає зростання обсягів незаконних дій з використання людини з метою сексуальної та іншої експлуатації. Проблема торгівлі

людьми спочатку повинна розглядатися як явище, що загрожує національній безпеці, оскільки своїм фактом вона ставить під загрозу всі демократичні досягнення суспільства.

**Аналіз останніх досліджень.** В українській правовій науці дослідженню торгівлі людьми присвячені праці В.О. Іващенко, Н.С. Юзікової, В.А. Козака, А.М. Орлеана та Я.Г. Лизогуба та інших. Міжнародно-правовий аспект боротьби із торгівлею людьми ґрунтовно досліджується у роботах Г.Л. Кохан та Н.В. Плахотнюк. Крім того, серед українських дослідників цієї проблеми слід назвати О.М. Бандурку, Ю.М. Галустяна, В.М. Куца, Д.Л. Мачарашвілі, Т.А. Татаринцева, С.М. Ратушного, Ю.С. Шемшученка, К.Б. Левченко. Окремими проблемами у цій сфері займалися також М.В. Буроменський, В.Н. Денисов, М.М. Микієвич, І.А. Шваб, О.В. Швед, Т.О. Дорошок, О. Горбунова та інші.

**Виклад основного матеріалу.** Як свідчить міжнародна практика, останнім часом кримінальні елементи займають провідну позицію у міжнародному бізнесі у сфері торгівлі людьми. Для прикриття злочинних намірів організовані кримінальні угруповання часто використовують цілком легальні структури – агенції подорожей, курси іноземних мов чи професійного навчання, транспортні компанії тощо. Це створює умови, за яких складно провести чітку різницю між легальним і нелегальним бізнесом, що дає можливість злочинцям не тільки приховати свою нелегальну діяльність, але й отримати респектабельність і владу. Цей же спосіб дає можливість відмивати гроші, одержані від інших різновидів злочинної діяльності.

Оскільки торгівля людьми може здійснюватися як у межах однієї країни, так і поза її межами, то організована злочинна діяльність може мати як національний, так і транснаціональний характер. Різниця між цими поняттями полягає в тому, що національна

злочинність порушує законодавство однієї країни, тоді як транснаціональна – законодавство кількох країн. Злочинні організації дедалі більше використовують економічні можливості, створені глобалізацією світових ринків. Зменшення обсягу обмежень у міжнародній торгівлі та нівелювання різниці між локальними та міжнародними ринками призвели до того, що злочинні організації почали діяти на транснаціональному рівні [1, с. 17].

Зростання міжнародної активності злочинних організацій сприяє їх безкарності та робить їх менш вразливими для розслідувань і судового переслідування, які проводяться національними правоохоронними органами. У той час, як злочинні організації стають транснаціональними, правоохоронна діяльність залишається переважно локальною та національною.

Таким чином, зростання занепокоєння мобілізацією та інтернаціоналізацією організованого криміналу зумовило зростання числа міжнародних ініціатив, спрямованих на посилення боротьби з ним. Доповнюючи собою класичне міжнародне поліцейське співробітництво в рамках Інтерполу та Європолу, ці багатосторонні програми реалізуються переважним чином на рівні Європейського Союзу, Ради Європи та Організації Об'єднаних Націй.

Для полегшення вникнення в проблему торгівлі людьми міжнародні законодавці поділили країни світу на три блоки:

- країни призначення (Греція, Данія, Іспанія, Італія, Кіпр, Нідерланди, Норвегія, США, Швеція, Швейцарія тощо);

- країни постачання (Азія, Африка, Болгарія, країни колишнього Радянського Союзу, Словенія тощо);

- країни транзиту (Болгарія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія тощо) [2].

Такий поділ дає можливість не тільки оцінити масштаби існуючої проблеми, а й знайти найбільш

доцільний для кожного із блоків шлях протидії. Далі йде мова окремо про кожен із вказаних пунктів.

На сьогодні країни-учасниці ОБСЄ, які є основними країнами призначення, не розробили єдиного підходу щодо боротьби з торгівлею людьми. Як у плані правоохоронних заходів, так і в плані захисту потерпілих, співробітництво між державами-учасницями залишається на досить низькому рівні. Якщо співробітництво існує (як, наприклад, між поліцією Польщі і Німеччини, Австрії і Чехії), то воно здебільшого базується на особистих взаємозв'язках представників поліції окремих регіонів. Співробітництво на міжвідомчому і державному рівнях, як правило, відсутнє. Координація зусиль відсутня і на внутрішньодержавному рівні. Лише в деяких країнах існують міжвідомчі органи, які займаються розробленням рекомендацій стосовно змін існуючого законодавства, а також забезпечують координацію дій між правоохоронними, міграційними органами, службою зайнятості, соціальними службами і відомствами іноземних справ.

За оцінками експертів ООН та Міжнародної організації міграції, кількість жертв торгівлі людьми у всьому світі рахується сотнями тисяч і навіть мільйонами (за даними американських експертів, становить не менше, ніж 700 тис. щорічно, за іншими експертними оцінками – сягає 2 млн осіб). За даними експертів Ради з міжнародних досліджень, у країнах Центральної та Східної Європи щорічно не повертається додому близько 200 тис. осіб, більшість з яких жінки та дівчата, яких вивозять з метою сексуальної експлуатації або з метою примусової праці. Чоловіки також є об'єктом торгівлі, але становлять в її обігу меншу частину [3, с.13].

Країни ЄС є одним з найбільших ринків торгівлі людьми. Країни Центральної та Східної Європи, нові члени ЄС у більшості випадків є країнами виїзду, транзиту та країнами призначення в торгівлі людьми:

- жінок продають для роботи повіями та на інші роботи в галузі секс-індустрії;

- дітей продають для роботи жебраками, а чоловіків – для праці у тіншовій економіці.

Згідно з даними Міжнародної гельсінської федерації з прав людини (2003), найбільш важливими маршрутами незаконного перевезення жінок та дітей для сексуальної експлуатації в Європі є такі:

- зі Сходу на Захід: з восьми держав — нових членів ЄС до 15 старих держав-членів;

- зі Сходу на Схід: маршрути між країнами Центральної та Східної Європи, зазвичай із найбільш небезпечних до найзаможніших;

- зі Сходу через країни-члени ЄС на Захід: маршрути починаються у державах Східної Європи — не членах ЄС та держав СНД, проходять через вісім держав — нових членів ЄС, а їх кінцевим пунктом призначення є 15 старих держав — членів ЄС та інших європейських держав [6, с. 20].

Словенія є найбільш заможною з восьми держав Центральної та Східної Європи — нових членів ЄС і має найнижчий рівень безробіття. Таким чином, це, перш за все, країна кінцевого призначення та транзиту торгівлі людьми через її кордон з Італією.

Чеська Республіка – це країна виїзду, транзиту та кінцевого призначення. Фактично чеські жінки та діти переправляються переважно в Західну Європу та США. Через проникність кордонів з Німеччиною чеські жінки та молоді дівчата перепродаються німецьким клієнтам за дуже низькими цінами. З тих самих причин у цій сфері процвітає торгівля людьми для їх сексуальної експлуатації.

Угорщина та Польща – це країни кінцевого призначення для жінок з країн СНД, особливо з України, Болгарії, Румунії. За різними оцінками 15 тис. іноземних жінок працюють добровільно або примусово у галузі

проституції у Польщі. Угорські, словацькі та польські жінки також нелегально переправляються переважно до країн ЄС. Що стосується Польщі, то, за різними оцінками, 10 тис. жінок вивозяться з країни кожного року. З іншого боку, 15 тисяч жінок було переправлено до Польщі з інших країн переважно з Болгарії, Румунії, країн СНД. На кордоні Польщі та Німеччини існує таке явище, як «торгівля на уїк-енд» жінками та дітьми, що вивозяться в Німеччину для сексуальної експлуатації на короткий проміжок часу. Угорщина – це, перш за все, країна транзиту жінок та дітей, що переправляються в Західну Європу або США. За оцінками уряду Угорщини 150 тис. жертв торгівлі провозяться транзитом через країну щороку [5, с. 25].

Що стосується балтійських держав, то Естонія – це країна вивезення й кінцевого призначення торгівлі людьми. Естонських жінок переважно експлуатують у самій країні або направляють до скандинавських країн, Німеччини, тоді як російські та латвійські жінки переправляються до Естонії для задоволення попиту іноземних секс-туристів. З іншого боку, Латвія та Литва є країнами вивезення жінок, яких переправляють до західноєвропейських країн. У державах СНД більшістю жертв є жінки та дівчата, що переправляються в інші країни з метою сексуальної експлуатації. Серед поставників «живого товару» лідерами є Білорусь, Молдова, Росія та Україна. За ними йдуть Вірменія, Грузія, Казахстан, Узбекистан.

Україна є однією з найбільших в Європі країн-поставників жертв торгівлі людьми. За оцінками МВД України, за останні десять років з України було вивезено близько 40 000 осіб. Останнім часом Україна все частіше стає транзитною країною для перевезення з інших країн СНД.

Росія є країною-донором та країною-отримувачем «живого товару». З Росії переважно вивозять жінок та

дітей для заняття проституцією. Їх кількість експерти оцінюють у 30–60 тис. осіб на рік. Вивозять росіянок за чотирма маршрутами:

- «балтійським» – у Німеччину з подальшою відправкою в інші європейські країни та США;
- «кавказьким» – шлях через Грузію, Туреччину до Греції та Італії;
- «близькосхідним» – через Єгипет до Ізраїлю;
- «китайським» – із Сибіру та Примор'я до Північного Китаю [4, с. 38].

До Росії більшу частину людей ввозять з республік колишнього СРСР – України, Молдови, Грузії, Вірменії, Узбекистану, Таджикистану та Киргизії. Також налагоджені маршрути до Росії громадян Китаю, Північної Кореї, В'єтнаму. Загальна кількість «живого товару», який ввозиться до Росії, становить 4-5 млн осіб. Надзвичайно великих масштабів торгівля людьми, особливо дітьми, набула в Південно-Східній Азії, де, крім сутенерів, агентами з продажу дітей є їх батьки. У підґрунтя торгівлі дітьми закладено, перш за все, економічні причини. Дослідження, що були проведені у Камбоджі, засвідчують, що 40% дітей були продані їх батьками. Всі ці діти були з економічно бідних районів, тому єдиним виходом для сім'ї, яка прагнула підтримати своє існування, був продаж власної дитини. Фактично всі члени сім'ї знають, що очікує на дітей в Індії, Бангладеш, Китаї та інших країнах, куди їх продають під виглядом хатньої обслуги, моделей у дитячі модельні агенції. Щорічно більше, ніж 10 000 жінок та дівчат перетинають кордон та продаються у Таїланді. У більшості випадків використовують традиційні методи обіцянок щодо влаштування на роботу посудомийницями, офіціантками. Вербувальники пропонують добрі заробітки, новий одяг і це робить пропозицію надзвичайно привабливою для дівчат та їх батьків [3, с. 13].

У країнах Південно-Східної Азії широко практикують метод продажу дітей для секс-індустрії у вигляді «дітей у кредит». Цей метод особливо розвинений у бідних тайських селах. Батькам пропонують необхідні речі або будинок в обмін на доньку, яка має впродовж кількох років працювати повією у публічних будинках Японії, Гонконгу, Індії. Загальна ціна дитини становить від 800 до 1600 дол. США. Ця сума стає боргом, який дівчина повинна відпрацювати. У сільській місцевості Таїланду народження дівчини святкується як «золота можливість» для родини збагатитися.

**Висновки.** Проблема торгівлі людьми охоплює багато країн. Головними причинами та джерелом цього явища є бідність та соціальна нестабільність країн-донорів. Це підтверджується і напрямками торгівлі людьми з бідних та соціально нестабільних країн до країн Європи, США та Японії. Разом з тим у майбутньому у сфері торгівлі людьми, а особливо жінками, можлива така тенденція: у міру зростання добробуту країна з країни-експортера «живого товару» перетвориться на країну транзиту або навіть країну-імпортера. Так, у наступні роки у країнах — нових членах ЄС (країни Центральної та Східної Європи), що були країнами виїзду, транзиту та іноді призначення «живого товару», зменшиться кількість громадян, яких продають в інші держави, особливо країни-члени ЄС.

### **Список використаних джерел**

1. Марушевич Т.Д. Торгівля людьми: соціокриміналістичний аналіз / Т.Д. Марушевич. – К.: Наукова думка, 2013. – 388 с.
2. Пясковський В. Поняття та криміналістична характеристика торгівлі людьми / В. Пясковський // Вісник прокуратури. – 2013. – № 5. – С.45–47.
3. Полуляхов О.В. Проблеми вдосконалення протидії злочинним угрупованням, пов'язаним з торгівлею

- людьми / О.В. Полуляхов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2007. – Випуск 23. – С.13–17.
4. Передрій О.С. Міжнародні відносини: підручник / О.С. Передрій. – Ужгород, 2011. – 412 с.
  5. Рязанцев С. Трудовая миграция в СНГ: тенденции и проблемы регулирования / С. Рязанцев // МЭМО. – 2014. – №11. – 98 с.
  6. Тейлор М. Європейська конвенція з прав людини: відправні пункти. матеріали для вчителів / М. Тейлор. – Україна, Департамент управління документальною інформацією, 2013. – 329 с.